

snad význam jako hnutí československé, ale též ideově náboženský, jako církev Páně. Tvoříme nový typ náboženské a církevní organizace, která budí živý zájem u duchovních osobností všech národů, pokud chtějí nás poznati. Přinášíme nové ideály náboženské, jichž jiné církve nemají a které věřící těch církví u nich postrádají.

Vzpomeňme též, že v Americe žijí všichni ostatní národové slovanští, jimž naše církev i formou liturgie a duchem pokroku a rozumu jistě by vyhovovala. Zdárné pokusy byly už učiněny ve spolupráci s Poláky. Vím z vlastní zkušenosti, jak v Paříži srbské studentstvo bylo nadšeno naší liturgií, při níž zpíval srbský sbor. Byl jsem požádán dokonce, abych jim v jejich rodné řeči vykonal bohoslužby na svátek sv. Sávy v Sorbonně, aby jim plně rozuměli, v čemž jsem jim rád vyhověl. I v Srbsku samém, hlavně mezi inteligencí, jest touha po pokrokové církvi slovanské, jak mi oni studenti dosvědčili; srbské pravoslaví není životné.

Kdyby v tomto směru bylo užito v uplynulých letech všech možností v československé Americe, byla by naše církev národní vědomí nejen budila, ale též pokud možno nejvíce a nejdéle udržovala. O tom mám zase zkušenosti z prostředí vídeňského! Protestantismus v protestantském okolí přirozeně snáze se asimiluje a u římských asimilaci podporuje cizí hierarchie.

Z těchto všech důvodů nutno litovat, že naše akce v Americe neměla toho úspěchu, kterého bychom si byli přáli. Proniknutí do československé Ameriky by nám též konkrétně přispělo aspoň k počátečnímu uskutečnění našeho ideálu, dle něhož bychom překročili od provincionálního budování církve k universálnímu rozpětí, jež vždy má vyznačovati církev Kristovu.

Drs.

Sl. Kautmanová-Skálová:

KŘESŤANSTVÍ A UMĚNÍ.

Rozhlédneme-li se po dějinách umění vůbec, pokud souvisejí s křesťanstvím, jest nám, jako bychom procházeli ulicí barevné mlhy, z níž vystupuje před námi fata morgana v nových, vždy krásnějších tvarech. Chceme-li však dospět až k slunci osvobozeného lidského srdce, musíme mítí stále na zřeteli vnitřní smysl Kristova učení lásky, t. j. nejčistšího humanismu a socialismu, v němž také umění, skutečné umění, našlo svůj klad a jedinou správnou cestu. Pod zorným úhlem tohoto náhledu měříme jistěji a orientujeme se správněji. A tu vidíme, že kdo byli nadáni božskou jiskrou skutečného umění, dovedli ji rozlítit v nadšení pro dobro všelidské. Jejich díla nesou pečeť věčnosti. Jsou prameny síly a krásy, ale zároveň i léky pro vleklé choroby lidstva, zmítaného bouřemi neřestí a vášní.

Ale poznáváme i umělce formy. Ti pro krásný povrch zapomněli na filosofickou náplň svého díla. Proto stali se pouhou vignetou na obálce pyšné knihy, jež sluje dějiny církve vládnoucí a mocné.

Počátky křesťanského umění jsou zcela prosté. Prvotní křesťané úmyslně se odvraceli od všeho světského. V nádheře a

rozkvětu umění starého Říma spatřovali jenom ducha světské marnosti, které se dovedli zřít. Ostatně římské umění ztratilo už mnoho z původního, dosud nepřekonaného kouzla antiky, jak rozkvetla v Řecku, v dobách svého mládí a síly. Hynulo pod jhem neřesti a pýchy, ožehnuto dravým dechem rozpoutaných vášní. Prvotní křesťané raději obětovali umění vůbec, jen aby neporušili pokoje a míru ve své mysli.

Poměry se změnilы prohlášením křesťanství za náboženství státní. To mělo podstatný význam pro umění, které bylo přijato na milost a přizpůsobeno novým poměrům. Od stavby prostých křesťanských basilik přešlo se brzy k složitějšímu způsobu práce, v začátcích slohu románského. Uchovává si ještě prostotu, bez zevní okázalosti. Imponuje a touží k vyšším v nejkrásnějších tvorech své doby.

Zato v malířství vládne ztrnulost a chlad, jež mají naznačovatí vznešenost a velikost nového učení (Giotto). V hudbě setkáváme se s prvními počátky umělého zpěvu chrámového (zpěv ambrosiánský).

V té době se rozštěpuje umění na dva směry (církev západní a východní). Oběma je společná snaha čerpatí z bohatství starého pohanského umění theoreticky i prakticky. Východní umění spojuje v sobě dva prvky: orientální a vlašský.

Za Karla Velikého zvyšují se stále požadavky umělého zpěvu chrámového. Tak vznikají sekvence, umělá úprava vroucích melodii prvotních křesťanů, do nichž vylévali svou zbožnost. Pro nás má význam stará česká píseň chrámová „Hospodine, pomiluj ny“, jež vznikla kolem 9. století z původní sekvence.

V 9. století zavádějí se zvony, jejichž kovová srdce svolávají věřící do chrámů.

Zatím však na půdě církve rodí se básník, jenž horuje pro dokonalé tvary antiky a radí ve svém básnickém díle k obrodě křesťanského umění u jejich čistých zdrojů (Petrarca 1304).

Podobně děje se v hudbě. Dávno před ním učený mnich Hugbald na základě hudební vědy starého Řecka buduje počátky hudební theorie.

I tato doba, v níž těžce shledáváme pokusy osvoboditi ještě včas umění ze stále těsnějších forem církevních slohů, zanechala nám památku v oblíbeném svatováclavském chorálu, jehož vznik datuje se kolem 13. století.

Zatím ale nadchází doba pyšné gotiky, jež tak dobře charakterisuje robustní zdraví mocné církve, v rozkvětu více fysickým a hmotným, než duchovním. Chrámy gotického slohu podobají se pevnostem, jejichž síle neodolá žádná moc světa.

Tím pozoruhodnější je básnické dílo Dante Alighieri, vyhnance a psance, který v „Božské komedii“ učinil křesťanskou nauku úhelným kamenem své tvorby.

Umění církve jde dál za opojnou slávou a bohatstvím tvarů. Tak ocitáme se na prahu ranné renesance a v největším rozvoji

gotiky. (Chrám Notre Dame v Paříži.) Zevní nádhera a lesku přibývá. Objevují se i u nás významné sochařské výtvary: Socha sv. Václava, bronzová socha sv. Jiří. V oboru stavitelském tvoří své divy Matěj z Arrasu a Petr Parlér (Svatovítský dóm).

Za Karla IV. zavádí se i kult mariánský a pašijové hry. Současně probouzí se i demokratické vědomí národa. Pod zlatým povrchem Karlova věku zaněčují se první plaměny duchovní revoluce ve formě touhy po zavedení české písně při latinských bohoslužbách. Ale jako dříve, i tentokrát zakazuje synoda českou píseň v chrámě. Jen „Hospodine, pomiluj ny“ a „Svatý Václave“ jsou vyňaty z tohoto zákazu, což svědčí o jejich veliké oblíbě v lidu.

Pracuje se i literárně, roste vzdělanost. Píší se knihy, bohatě ilustrované umělými ornamenty a ozdobnými iniciálkami. Ale všechno umění i vědění zůstává výsadou kněží a mnichů. Laický živel je ponechán v pasivitě a poslušenství.

Na prahu renesance stanuli dva titáni, spoutaní Prometeově, zmučení břemenem světového globu: Michel Angelo, Buonarotti, stavitel, sochař a malíř. A Palestrina, největší duch církevní hudby, pokud jde o její vyjádření formou čistě náboženskou. Jejich dílo tak málo se hodí do rámce doby, která našla východisko ve starém epikurejství a jeho smavém nazírání na svět.

Michel Angelo klade základy k stavbě chrámu sv. Petra v Římě. Bojuje při tom sám s sebou, mučedník nadlidského úsilí umělce — v poutech. A Palestrina skládá pro tento chrám hudbu, která jest voláním lidského srdce ke Kristu, vzýváním jeho ran a muk (Impropria). Michel Angelo, revoluční duch, rozbíjí svůj marný vzlet i na tvrdém oříšku sochařského a malířského umění křesťanského Říma (Sochy Mojžíš, David a j.). Staví pomník papeží Juliu II., který touží po sebezbožnění; více však sobě, nežli tomuto pyšnému nástupci prostého Krista. — Svě nevěře i zoufání a konečnému vykoupení z muk a pochyb, úplným odevzdáním se hlasu mocnějšímu všech běsů, rozpoutaných v jeho nitru, hlasu ducha božího, jenž tak přesvědčivě mluví z jeho výtvorů. Ale maluje také den „Posledního soudu“ a tu jako by viděl prorockým okem za obzory renesance, těžký přízrak doby — mnicha Savanarolu, v němž zlomil se vysoký stvol renesančního květu, byv smeten bouří, jež hlásala návrat k pokání.

A tak setkáváme se po něm až s Boticcelim, který dovedl tvořit nábožensky, zapřítí sebe a zladití výraz svého ducha s formami náboženských dogmat. Ale jeho následník, Perugia, významuje se tesklivostí, jež vzbuzuje pocity zemdenosti a slabosti, třebaže v krásné formě.

Záhadný Leonardo da Vinci ukazuje nám dvojí tvář umělce, náboženského i světského zároveň. Vytvořil sice „Večeři Páně“, nesmrtelný obraz čistých náboženských hodnot, ale i záhadnou

Monu Lisu, v níž zachytil i rub lidské duše, podřízené žádostem a slabostem, duše, již nelze odmysliti od těla.

Mistrem dokonalé formy je Rafael. Jeho umění lze nazvati pohodou slunného májového dne (Sixtinská Madonna).

Corregio projevuje jemný smysl pro barevné zachycení náboženského zázraku (Svatá noc).

V Německu objevuje se výrazný psycholog Dürer, vášnivý vyznavač kultu uctívání krásy v ženské bytosti, ve svých obrazech mariánských (Slavnost růžencová a j.).

Zbývá ještě Tizian, v jehož díle opět už roste sebevědomí umělce, svobodného, povzneseného nad všechny vlády světa.

Zatím co umění církve prožívá několik důležitých fází svého vývoje, u nás bojuje se za nejdražší statky člověka, za duchovní svobodu. Plameny reformace zachvacují národ a svítí krvavou hvězdou Husovy hranice do temných mlh středověku. Provádí se očista bohoslužebných obřadů ve straně husitské, vlastně budují se znovu na prostých základech víry prvotních křesťanů. To má veliký vliv i na vývoj, hlavně hudebního umění.

Vážné hlasy očištěného lidského nitra smetly naráz všechny ty umělstky a okrasy liturgického zpěvu. Prostá stojí tu před námi husitská píseň, vzácný dokument doby, význačné spontánním hnutím lidu, který tentokráte bojuje ne pro vnější cíle, ale pro čisté ideje křesťanství, hynoucího pod nánosem zlata.

Lid projevuje v písni svou touhu po pravdě a víru v moc božího slitování. Vnitřním pojetím a hlubokým výrazem stojí husitská píseň na výši, v mocné, vysoko vzepnuté melodii. Máme v ní jen ukázkou počátku českého umění v duchu reformace, jež bohužel protireformací vzalo za své

Pozdním květem je význačný zjev literatury světové v postavě Komenského, tohoto nejslavnějšího nositele husitské a česko-bratrské tradice. V něm zjevuje se nám kněz, filosof, vědec i umělec, v jediné podobě universálního ducha. Pak nastává jakýsi oddech po vojenských výpravách, jimiž podlomen odboj kacířů. Ta doba přináší novou a poslední kapitolu výtvarného umění, vysloveně církevního. Je to baroko, nádherný květ bez vůně, barev tak pestrých, že lákají smysly, ale odpuzují vrozený vkus a jemnost zraku.

U nás kvete baroko v kostelích a zámcích, zbudovaných ujařmiteli národa, je už cizopasnou rostlinou na domácí půdě. V Nizozemí pracuje v této formě smělý nositel starověkého kultu smyslné krásy a robustního zdraví, Rubens. V Holandsku prožívá v něm svůj zajímavý život veliký Rembrandt. Proniká formy náboženského umění svým lidstvím, jež uplatňuje v každém svém díle. I český národ má už svého representanta v umění výtvarném. Je to výtečný rytec V. Hollar, ovšem ve vyhnanství.

Na prahu 17. věku stojí výrazná postava Shakespearova, který ve svém dramate štaví pojednou světské umění na roveň církevnímu. Mohutným proudem své fantasie překlenuje pro-

pastí mezi knězem a laikem, které církevní autorita vyhloubila. Po něm se objevuje satirik Voltaire, jenž hromadí výbušné látky k pozdějšímu uvědomování moci lidu. J. J. Rousseau hledá ideál čistého lidství, osvětluje zároveň význam Komenského ve výchově.

Spoutaný český národ nemá v té době svého uměleckého života. Žije pouze eklecticismem. Proto i význační světoví mistři, rodem Češi (J. D. Zelenka), ztrácejí se v cizině.

Baroko našlo odsouzení samo v sobě. Vykopávky v Pompejích vnesly do unaveného zraku evropské kultury stín antické krásy. Současná doba chápe se ho jako spásy. Tak vzniká klasicismus, jehož výtvoři jsou mdlé, bez tvůrčího ohně. V hudbě ještě přicházejí k slovu Bach (Oratoria, mše, Pašije sv. Matouše) a Haendel, mistři církevních forem, ale také mohutného uměleckého citu. Po nich i Haydn (Oratorium „Stvoření světa“). Počíná se také v hudbě uplatňovati nový prvek světský v opeře. Je to Mozart, který vysoko předstihuje všechny své předchůdce i současníky v tvorbě hudebního dramatu. Ke konci života tvoří „Requiem“, jako v žalostném vědomí konečného zmaru...

Na psychické stránce hudby zachycuje se i geniální Schubert, král písně. S nepopsatelnou věrností dovede předvésti v tónech bouří v nitru člověka, zmítaného nejistotou a obavami o svůj zbitrek (Král duchů). Beethoven patří už do této doby pouze datem svého narození. Snad ani my ho zcela nedovedeme pochopit, tím méně jeho dílo, toto evangelium osvobozeného křesťanství. Stal se vůdcem v duchovním pojetí hudby. (Symfonie 9.)

Francie zatím zasahuje revolucí do starých řádů Evropy. Buduje svět nové společnosti a zprvu odklání se od křesťanství. Francouzská revoluce je bleskem v temných obzorech středověkých, ohlašujícím zároveň ranní červánky svobody. Přípravuje se očista náboženství, třebaže formou násilnou a negací. Ale násilí a moc, s jakou vládne Řím světu po celá staletí, vynutily si takovou odvetu.

Praxe křesťanství způsobila, že v té době zvolna, ale jistě odklání se vývoj evropského lidstva stranou od církevního života. — Klopstock sice snaží se ve své „Messiadě“ spojit náboženské ideály s vlasteneckým vzletem, ale už Herder, Lessing, Goethe, Schiller hlásají v umění ideje čisté humanity a osvícenství. Tyto hlasy jsou příliš mocny. Pod jejich dechem ožívá i duševní život našeho národa, a to právě v době, kdy védec Dobrovský oslavuje svým literárním dílem jeho památku, v duchu reformace. Zdeptaná půda, napojená husitskou krví, vydává nové sémě. Nastává nadlidská práce nové generace, jež dává se cele do služeb probuzeného národa.

Je to hlavně venkovský lid, z jehož středu vychází nadšené pokolení buditelů, kteří pracují nezištně pro ideu národa bez ohledu na rozdíly náboženské a sociální. Proto v literatuře spatřujeme na přední linii evangelíka Palackého s katolíkem Kollá-

rem a Jungmannem, i Juliem Grégrem, který později přestoupil k pravoslaví. Myšlenka národnostní stává se do popředí. Nejdříve bylo nutno probudit a obrodit národ. Pak teprve bylo možno pomýšlet i na další práci kulturní. Z této stránky věnuje se pozornost i českému umění lidovému, z něhož, jako ze zdravého kořene, vyrůstají formy pozdějších nejlepších uměleckých děl domácí produkce (Čelakovský). Kollárovo všeslovanství obrátilo pozornost našeho národa i do sousedního Ruska. Tak pronikají k nám ideje současné ruské inteligence (Gogol a Puškin), jež připravují duchovně pozdější sociální otřesy. Rusko stejně jako český národ úpí pod staletým jhem moci církevní i světské. Z děl předních ruských umělců přichází k nám poselství drsného realismu. S porozuměním a něhou přiklání se ruští umělci k trpící rodné zemi. Z kalu a rmutu všedního života poddanského lidu volí své vzory, pronikajíce touto cestou k srdci zavržených a porobených, jak hlásal Kristus. Ale jsou to pouhé počátky a jest ještě mnoho bezútěšnosti v hlavách a srdcích nejlepších představitelů myšlenkové práce tehdejšího evropského lidstva. Proto i z poesie Byronovy mluví k nám uvolněný, nikoliv osvobozený duch porobeného lidství, které v masách kráčí dále svou cestou křížovou, bez ohledu na to, že už po dlouhých 18 století určuje křesťanství formálně mravní směrnice Evropy.

V té době objevují v se v našem malířství po prvé náměty z dob husitských válek. (J. Čermák: Prokop před Naumburkem.)

Zatím v hudbě dochází k další fázi vývoje — novoromantismu. Tři jeho hlavní představitelé: Berlioz, Liszt a Wagner, jsou zcela odlišní hudebním pojetím svých námětů. Všichni pak znamenají úplnou revoluci, jak po stránce theoretické, tak i praktické. Berlioz se ještě věnuje podstatně i hudbě církevní (Te deum, Requiem), ačkoliv i u něho převládá zřetel k hudbě světské. Liszt, důležitý hlavně v oboru klavírní tvorby i techniky, prožívá bouřlivý život a teprve ke konci, zklamán a znaven, uchyluje se do kláštera, po způsobu středověkých rytířů. Tu teprve tvoří velká díla duchovní.

Wagner věnuje se cele hudebnímu dramatu. Volí k němu náměty z národní mythologie. Tvoří hudbu zcela novou, programní. Opouští staré dráhy dřívější tvorby. Probíjí se houževnatým odporem kritiky k výši samovládce (Lohengrin, Tanhäuser).

Za celé knihy vydá i dílo Chopina, který svou tvorbou, výlučně klavírní, zachytil všecku tíž a umdlenost doby. V tesklivých, až osudově pochmurných melodiích (Písně beze slov a j.), prodírá se k záchvěvům okamžitého rozzáření. Je v něm více bolestné krásy, než podmanivé síly.

Zatím u nás jsou skončeny přípravné práce obrozenské. Lidu je třeba pokrokové výchovy, je čas k připomínkám reformačním a husitským. Karel Havlíček Borovský ukazuje národu nové cesty. Je třeba mnoho dohánět v literatuře i ve všech oborech českého umění.

Ve Francii proniká realismus v nejvýznačnějších zjevech literární tvorby. H. de Balzac, veliký ironik a skeptik, který v individuálním pojetí zobrazuje život francouzské šlechty, její zevní slávu i vnitřní úpadek. V jednom ze svých románů („Chagrinova kůže“) naznačuje symbolicky krátkost a zmar života člověka, zlomeného prohrou dnů, zasvěcených neřestí, slávě a lásce. Celým tímto dílem proniká idea posmrtné víry, ovšem v pouhém symbolu, přenesená do dění vesmírného, přes nicotu lidského žití.

Ideál lásky k poslednímu z bratří, dochází uplatnění v nesmrtelném díle Viktora Huga, romantika a dramatika. V jeho „Bídnicích“ vzešel veliký pokus přiblížit umění lidu, tvořiti z bolesti trpících a to tak, aby umění bylo lékem.

Leč i Polsko dává světu dva romanopisce světového významu: Mieczkiewiczze a Sienkiewiczze („Quo vadis“).

Rusko je reprezentováno Tolstým a jeho obsáhlým dílem. Svým uměním, ve službách křesťanských ideí, zachycuje pozornost celého vzdělaného světa. Tak se stává, že křesťanská myšlenka vítězí, třeba už mimo formy církve.

Dostojevskij dochází jenom větší ještě sugestivnosti účinu ve svých realistických románech, v nichž pravdivě líčí lidské utrpení.

Mocná říše ruská vzdoruje nejdéle touze revolučních hlav po osvobození. Proto po skvělé době Tolstého a Dostojevského dostavuje se v ruské literatuře únava. Jejím básnickým představitelem je Čechov. Teprve Maxim Gorkij překonává šťastně ruský pesimismus ve svých beletristických pracích, plných žáru, světél i stínů.

Francie má období podobné v hluboce lidském pojetí Flaubertově. V díle Zolově reprezentuje se čirým naturalismem, v němž bezohledně bojuje proti hříchu a pověře.

Severské země rozezvučely drsné básnické melodie, plné originality, v díle Björnsonově a Ibsenově a v hudební tvorbě Griegově.

V té době staví si český národ chrám umění, Národní divadlo. V něm zaměstnal nejlepší představitele sochařské a malířské tvorby. Jmenujeme z nich pouze ty, kteří mají přímý vztah k našemu námětu. M. Aleš, přítel a vrstevník Jiráskův; jehož umění je lidové, prosté, ale hluboké a přímočaré, tvoří nám typy nejdražších hlav reformace: Husa a Žižku, s toutéž prostomyslností, s jakou prostý český lid je dovedl tajně milovat, po celá staletí útisku.

Náboženský námět v umění šťastně uplatňuje i Liebscher („Valašská Madonna“). Brožík tvoří veliká historická plátna a hlavně svým obrazem „Mistr Jan Hus před koncilem“ přispívá k uvědomení a probuzení českého lidu.

Národní divadlo stalo se opravdu chrámem českého umění teprve tehdy, když jím po prvé zazněly čarovné zvuky oper Smetanových a rozezvučela se slavná melodie proctví Libušiných v daleké, dnes už splněné visi příštího politického osvobození.

Bedřich Smetana proniká ve svém obsáhlém a dokonalém díle hudebním, na moderních základech, až k nejnvýznačnějšímu bodu českých dějin, české reformaci. Ve svých operách („Libuše“ a symfonických básních „Má vlast“) naznačuje cesty české duchovní hudby, se zřetelem k silné individualitě národa, tak mocně Bohem hudebně nadaného. Při tom je duchem světového významu, jeho díla mají schopnost působiti v nejčistším náboženském smyslu, třebaže formálně nejsou náboženská. Ale jejich základem je hluboká mravnost a odtud prýští i jejich síla.

A. Dvořák dovedl zachytiti prchavé kouzlo svérázného umění českého venkova ve svých operách, písních a j. Ale vytvořil i náboženská díla vzácné harmonie a čisté zbožnosti, třebaže plná prostoty, bez oné filosofické zvědavosti, jež je tak příznačnou pro Smetanu.

Umělcem naší doby je už jemný Fibich, jímavé a dokonalé formy i obsahu. Se stejným úspěchem tvořil i některá díla náboženská, ačkoliv převahu má tvorba dramatická.

Ve výtvarném umění vyrůstají veliké vzory v díle Thorwaldsenové a Rodinové. U nás je to Myslbek, který má blízký vztah k těmto moderním myslitelům, tesajícím své umělecké inspirace do mramoru, žuly a kovu. (Svatý Václav, Krucifix.) K drsnější ale pravdivé realistické formě podání směřuje i dílo L. Šalouna, v němž rozrytými brázdami křivek a čar prosvítá síla myšlenky (Hus). Elízky revisí náboženského citu je i Sucharda. V měkkých liniích jeho soch a reliéfů spočívá odlesk věčného míru a pokoje. Ukazatelem trnité cesty v umělcově snaze po mravnosti a duchovní výši je mistr Bílek (výzdoba českobudějovického sboru). Jemu blízkým v náboženském a mystickém pojetí umění je v hudbě J. B. Foerster.

V literatuře předválečné doby uplatnila se u nás řada silných individualit na poli básnické a beletristické tvorby. Z nich k náboženské otázce zaujímali určité stanovisko zejména: Vrchlický (Duch a svět), Sv. Cech, J. Zeyer, J. Neruda, B. Světlá, O. Březina, Sova, Machar, jehož básnické dílo je ostrou kritikou římského křesťanství, které nesplnilo svých úkolů, Šalda (Boje o zítřek a j.). Jeví se analýsa přítomnosti a určitější vymezení příštích úkolů umění v duševním životě uvědomělého národa.

Z romanopisců sluší jmenovati dva, nejbližší našemu náboženskému ideálu. Z. Winter („Mistr Kampanus“) a zejména A. Jirásek, který ve svém obsáhlém díle povídek a románů, k nimž čerpal látku z české historie, připravoval půdu pro obrodu náboženského života.

Ve světové válce dosahuje český národ osvobození za vedení T. G. Masaryka, filosofa světové pověsti a jedné z nejnvýraznějších hlav duchovního hnutí národa. Ukázal nám cestu ve svém životě i díle, a tím také směr našemu umění, pokud se chce věnovati službě ideálům mravnosti a čistému křesťanství. Poctivé úsilí o harmonii hlásaných ideálů posvětil vlastním životem. Ote-

vřene prohlásil: Umění musí být v první řadě silné svou mravností. Tato slova platí zejména pro naši i příští generaci, která ve změní, slabosti poválečné doby má zbudovat pevnou orientaci v národě.

Úkoly naší církve v umění jsou pak formulovány živým vztahem k české reformaci, z jejíž základů budujeme nový náboženský život v duších českých lidí. Toužíme vyvarovat se omylů, jež vedly silné umělecké individuality římského křesťanství k pesimismu, negaci a zoufalství.

Umění naše nemůže cizopasit na bohatství a přepychu. Musí být v první řadě demokratické, tvořit pro lid a sloužit mu. Oproštěné od výstředností, ukázněné ve formě, ale hledající a žijící po pravdě a kráse.

Nemůžeme se zřít k kulturnímu pokladu světových dějin umění ani v novém chápání formy. Ale výrazným typem našeho umění bude národní charakter, pod zorným úhlem Kristova učení o bratrství všech národů světa.

Podají-li se naší, a zejména příští generaci, překonati rozkladný proces v duši moderního člověka, nevěřícího a nejistého v základních otázkách života a smrti, vrátí jej víře v Boha, jako jediný a věčný pramen života, síly a krásy, splní se alespoň z části úkol, jež umění v životě vytkla Prozřetelnost:

Sílití pro život na této zemi a připravovat se pro tajemné úkoly věčnosti.

E. Novák:

KŘESŤANSKÝ VÝKLAD DĚJIN.

Proroctví Danielovo a Zjevení byly odedávna klíčem, kterým si zjednávali vykladaelé Písma porozumění dějinám. Výklady jsou různé. Na př. A. Cook²⁷⁾ počítá Danielovy periody 1260 let (měsíčních), 1290 a 1335: abominatio desolatinis je mohamedanismus, začátek se počítá 622 : 622 + 1260 (= 1251.5 let slunečních) dává 1844, kdy byl konec intolerance v Turecku; = 1290 dává 1873—4, kdy Turecko zkrachovalo; + 1335 dává 1917—8, kdy byl osvobozen Jerusalems; ve Zjevení kap. 10 počítá léta sluneční podle chronologie západní (str. 234). — G. St. Faber (The Sacred Calendar of Prophecy I 1828) počítal r. 33 konec 70 týdnů Danielových, r. 70. začátek jeho 1290 dnů; r. 311 otevření 5 pečetí apokalyptických (6, 8—11), r. 313 otevření šesté pečetí, začátek periody Danielovy 11, 34; r. 324 začátek obrazného těhotenství ženy, otevření sedmé pečetí (Zjev. 2; 8, 1), r. 325 začátek duchovního království papežů Dan. 7, 8, r. 395 zaznění první trouby apokalyptické (8, 7); r. 406 Dan. 7, 7; Zjev. 13, 1; 17, 3

²⁷⁾ L. c. str. 231.